



Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Reykjavík 21. janúar 2020
MÍ202001-0052/0.01/ I.S.K.

Suðurgata 39
101 Reykjavík

(354) 570 13 00

postur@minjastofnun.is
www.minjastofnun.is

Kennitala: 440113-0280

Frumvarp til laga um Hálandisþjóðgarð

Minjastofnun Íslands hefur nú til umsagnar drög að frumvarpi til laga um Hálandisþjóðgarð sem kynnt voru í samráðsgátt Stjórnarráðsins og dagsett 18. desember 2019. Áður hafa verið kynntar í samráðsgátt stjórnvalda hugmyndir nefndar að einstökum þáttum Hálandisþjóðgarðs og áform um frumvarp til laga um Hálandisþjóðgarð sem Minjastofnun hefur fjallað um og gert athugasemdir við.

Á Íslandi eru í fullu gildi lög um menningarminjar nr. 80/2012. Minjastofnun Íslands annast framkvæmd minjavörslunnar samkvæmt þeim lögum og mun stofnun Hálandisþjóðgarðs hafa veruleg áhrif á starfsemi stofnunarinnar.

Minjastofnun Íslands vekur athygli á ekkert samráð var haft við stofnunina meðan á vinnu tveggja nefnda um Hálandisþjóðgarð stóð yfir. Stofnunin vakti athygli á því innan umhverfis- og auðlindaráðuneytis, en þrátt fyrir það voru fulltrúar hennar aldrei boðaðir á fundi nefndanna heldur var þeim gefin kostur á að koma með umsagnir eins og hver annar þjóðfélagsþegn og sækja kynningarfundum sem ætlaðir voru almenningi.

Minjastofnun Íslands lítur svo á að stofnun þjóðgarðs á miðhálandi Íslands geti orðið til heilla fyrir náttúruvernd og gagnast minjavörslu í landinu ef vel er að verki staðið. Allar breytingar á lögum, reglum og verklagi í þá átt þarf hins vegar að vinna með virkri aðkomu Minjastofnunar og mennta- og menningarmálaráðuneytis. Mikilvægt er að vel sé staðið að slíkri framkvæmd og að hún verði í samræmi við stefnu stjórnvalda í báðum málaflokkum og að öll aðkoma þjóðgarða að minjavernd sé unninn í náinni samvinnu við lögbundin yfirvöld minjaverndar í landinu.

Koma þarf skýrt fram í lagafrumvarpi um Hálandisþjóðgarð að um menningarminjar og menningarlandslag gildi lög um menningarminjar nr. 80/2012 og skal ávallt farið eftir þeim þegar fjallað er um menningarminjar og menningarlandslag. Minjastofnun telur nauðsynlegt að bætt verði við grein sambærilegri grein 22 sem finna má í drögum að frumvarpi til laga um Þjóðgarðastofnun og þjóðgarða en þó með þeim breytingum sem Minjastofnun telur nauðsynlegar í umsögn sinni um það frumvarp og hún verði sem hér segir:

22. gr.
Menningarminjar

„Um menningarminjar fer samkvæmt ákvæðum laga um menningarminjar nr. 80/2012. Hálendisþjóðgarður skal gera Minjastofnun Íslands viðvart þegar fjallað er um menningarminjar. Lög um menningarminjar ganga framur lögum um Hálendisþjóðgarð þegar fjallað er um menningarminjar og menningarlandslag“

Orðalag þarf að vera skýrt svo ekki skapist vafi á að allar ákvarðanir er varða menningarminjar skulu teknar af Minjastofnun Íslands sem er sú stofnun sem fer með stjórnsýslu þeirra. Minjastofnun Íslands er því ekki umsagnaraðili fyrir Hálendisþjóðgarð heldur fer hún með ákvörðunarvald í málefnum menningarminja og menningarlandslags.

Í umfjöllun um stjórn þjóðgarðs í kafla II eru taldir upp aðilar sem tilnefna fulltrúa í stjórnina. Athygli vekur að engir þeirra hafa sérstaklega með menningu og menningarminjar að gera þrátt fyrir að yfirlýst markmið Hálendisþjóðgarðs sé að vernda náttúru og menningarminjar. Hlutverk stjórnar er m.a. að móta stefnu í málefnum þjóðgarðsins í samræmi við 3. gr. Ekki er hægt að sjá að slíkt sé mögulegt án aðkomu Minjastofnunar sem fer með ákvörðunarvald í málefnum menningarminja og hefur það lögbundna hlutverk að móta stefnu um menningarminjar á Íslandi (sjá lög um menningarminjar nr. 80/2012 7.gr. og 11.gr.). Í ljósi þess að náð samstarf þarf að vera milli Hálendisþjóðgarðs og Minjastofnunar Íslands telur Minjastofnun nauðsynlegt að fulltrúi stofnunarinnar sitji í stjórn þjóðgarðsins. Nú þegar sitja starfsmenn Minjastofnunar í Breiðafjarðarnefnd og ráðgjafarnefnd þjóðgarðsins Snæfellsjökuls og reynist það fyrirkomulag vel.

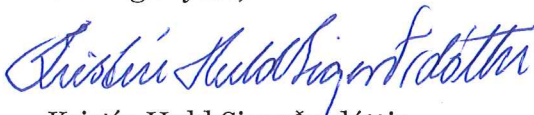
Gert er ráð fyrir að á hverju rekstrarsvæði Hálendisþjóðgarðs verði eitt umdæmisráð skipað af ráðherra og eiga þar sæti 9 fulltrúar. Fulltrúar þessir eru tilnefndir sameiginlega af sveitarfélögum auk þess sem útivistarsamtök, umhverfisverndarsamtök, Bændasamtök Íslands og ferðaþjónustusamtök tilnefna hver sinn fulltrúa. Gert er ráð fyrir að fulltrúar Minjastofnunar Íslands sitji fundi umdæmisráða þegar til umfjöllunar eru menningarminjar innan rekstrarsvæðisins. Hvernig og hver eigi að meta hvenær tilefni sé til að kalla inn fulltrúa Minjastofnunar kemur ekki fram. Á því svæði sem Hálendisþjóðgarður á að ná yfir eru ekki eingöngu friðlýstar menningarminjar heldur einnig tugir þúsunda aldursfríðaðra menningarminja auk yngri menningarminja sem geta haft mikla þýðingu og hátt varðveislugildi fyrir umhverfið og samfélagið í kring og á landsvísu. Reynslan sýnir að ekki er alltaf augljóst frá upphafi hvaða ákvarðanir og framkvæmdir muni hafa áhrif á menningarminjar. Hafa starfsmenn Minjastofnunar oft orðið varir við að innan þjóðgarða hafi menn farið fram úr sér í framkvæmdum sem hafa áhrif á menningarminjar án þess að erindi hafi borist til stofnunarinnar. Í ljósi þess að eitt af helstu markmiðum Hálendisþjóðgarðs er verndun

menningar og minja þykir Minjastofnun nauðsynlegt að fulltrúi Minjastofnunar hafi fasta setu í umdæmisráðum. Minjastofnun rekur skrifstofur um allt land og þar er starfsfólk með sérþekkingu á menningarminjum og lagaumhverfi þeirra og mikla þekkingu á menningarminjum á sínu landsvæði. Ekki er hægt að fela það áhugafólki um minjavernd að taka ákvarðanir um hvenær málefni varði menningarminjar eða falli undir lög um menningarminjar. Þetta er sérstaklega mikilvægt í ljósi þess að umdæmisráð á að hafa umsjón með gerð tillögu að stefnu, gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir viðkomandi rekstrarsvæði, veita umsögn um drög að atvinnustefnu og önnur málefni sem ástæða þykir til að bera undir ráðið auk þess að fjalla um umsóknir um leyfi til nýtingar lands og landsréttinda. Allt eru þetta mál sem varða minjar og minjavörslu með einum eða öðrum hætti.

Í III. kafla er til umfjöllunar starfsemi í þjóðgarðinum og landnýting. Minjastofnun Íslands bendir á að hefðbundnar nytjar eru hluti af menningu svæðisins og menningarlandslagi. Skal umfjöllun um slíka nýtingu og umferð tengdri henni unnin í samráði við Minjastofnun Íslands. Öll starfsemi, landnýting og þjónusta á svæði Hálandisþjóðgarðs sem getur haft áhrif á menningarminjar er háð leyfi Minjastofnunar Íslands.

Minjastofnun Íslands bendir á að samhliða stofnun Hálandisþjóðgarðs sé nauðsynlegt að gert sé ráð fyrir auknu fjármagni til stofnunarinnar. Minjastofnun fer með minjavörslu á landinu öllu þar með talið fyrirhuguðu þjóðgarðssvæði. Minjastofnun Íslands hefur nú þegar þurft að verja miklum tíma í vinnu vegna friðlýsinga og verndunaráforma á vegum Umhverfisstofnunar og umhverfis- og auðlindaráðuneytis á sama tíma og hún hefur þurft að sleppa og velta mikilvægum og nauðsynlegum verkefnum á undan sér vegna fjárskorts. Ekki hefur verið gert ráð fyrir auknu fjármagni til stofnunarinnar af hálfu yfirvalda í tengslum við þessa vinnu sem er til komin vegna áherslu á friðlýsingar. Ljóst er að útgjöld Minjastofnunar og vinnuálag muni aukast verulega með stofnun þjóðgarðs. Er því nauðsynlegt að efla Minjastofnun Íslands eigi að vera hægt að uppfylla markmið þjóðgarðsins um verndun menningarminja.

Virðingarfyllst,



Kristín Huld Sigurðardóttir
Forstöðumaður



Inga Sóley Kristjónudóttir
Verkefnastjóri

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint signature and name on the left side of the page.

Faint signature and name on the right side of the page.